

BẾN MÊ

Tạ Quang Khôi

*Tôi đâu dám mỉa làng tôi nhĩ,
Trình có quan Tiên, Thứ chỉ tôi.
Tú Xương*

Chương 10

Khoảng một tuần sau khi gặp Quỳnh, Chuyên nhận được sự vụ lệnh chuyển đến một tỉnh ở sát biên giới Cao Miên. Vì tinh thần đã được sửa soạn trước, chàng bình tĩnh đón nhận sự thay đổi. Sau khi nhận được sự vụ lệnh do văn phòng nhà trường chuyển giao, chàng bỏ về ngay để sửa soạn đến nhiệm sở mới. Thế là xong giai đoạn đầu của nghề gõ đầu trẻ, chàng nghĩ, một giai đoạn đầy sóng gió, tai tiếng vì sự ngu ngốc của mình. Chàng tự hứa sẽ cẩn thận hơn ở giai đoạn tới.

Ngày hôm sau, Chuyên đến trình diện ở nhiệm sở mới. Đường đi thật khó khăn và nguy hiểm, chỉ có mấy chục cây số mà phải đổi xe hai lần, mãi quá trưa mới đến nơi. Khi chàng đến trường để trình sự vụ lệnh, viên hiệu trưởng tỏ vẻ ngạc nhiên vì nhà trường chưa nhận được giấy tờ gì mà cũng không nghe nha, bộ cho biết có giáo sư mới được bổ tới. Không những thế, trường đã có dự giáo sư Anh văn. Viên hiệu trưởng ngắm nghía tờ sự vụ lệnh một lúc, rồi rụt rè hỏi:

- Chắc giáo sư... có chuyện lung củng nơi trường cũ nên... nên mới... bị đày tới đây?

Chuyên thẳng thắn đáp:

- Dạ, đúng như vậy... Tôi đụng với hiệu trưởng... Chắc ông hiệu trưởng cũng biết lão Trương?

Viên hiệu trưởng dè dặt đáp:

- Tôi đã có hân hạnh được gặp ông một vài lần ở trên nha trung học... Tôi có một đề nghị, không biết ông giáo sư nghĩ sao... Nơi đây được coi như Tầm dương đất trịch, ai tới đây đều là bị đày, vậy mình nên coi nhau như bạn, đừng có một điều 'ông hiệu trưởng' hai điều 'ông giáo sư' nghe xa cách quá. Tên tôi là Hường, anh Kim là giám học, tôi sẽ giới thiệu với... anh.

Chuyên đồng ý ngay. Hường chạy sang phòng bên cạnh gọi viên giám học. Sau đó, ba người ngồi nói chuyện thân mật cho đến lúc sắp tan học. Chuyên ngỏ ý xin nghỉ hai tuần để về nhiệm sở cũ thu xếp việc riêng. Hường chấp thuận ngay, không những thế ông còn sẵn sàng cho Chuyên tùy tiện muốn nghỉ đến lúc nào cũng được vì trường dự giáo sư.

- Nè, anh Chuyên, Hường nói, anh nhận được sự vụ lệnh sớm hơn cả tôi, nghĩa là lão Trương ghét anh lắm, muốn tống khứ anh đi càng sớm càng tốt. Tôi nghe nói thẳng cha này thù dai lắm. Anh đổi về đây mà vẫn phây phây là thế nào nó cũng tìm cách tiếp tục hại anh nữa. Phải cẩn thận!

Đêm hôm đó Chuyên phải trú tạm nhà Kim vì viên giám học cũng độc thân và ở một mình. Cách đối xử thân mật của Hường và Kim đã khiến chàng bớt buồn chán.

Sáng hôm sau, chàng trở lại nhiệm sở cũ để chờ đợi Quỳnh. Sau đám cưới vợ chồng nàng đi hưởng tuần trăng mật ngay. Gặp nàng để làm gì? Chính chàng cũng không biết. Người ta có chồng rồi, chàng nghĩ, có gặp cũng chỉ tro mắt ra mà nhìn thôi. Nhưng chàng vẫn muốn nhìn nàng vì chàng cảm thấy nhớ nàng vô cùng.

Trong khi thu xếp đồ đạc để dọn hẳn đi, chàng đếm từng ngày Quỳnh trở lại trường dạy học. Chàng có linh cảm thế nào chàng cũng được gặp nàng. Dù chỉ trông thấy nàng thấp thoáng xa xa chàng cũng mãn nguyện rồi. Chàng không ngờ mình lại si tình như vậy.

Vào buổi chiều cuối cùng trước ngày Chuyên rời khỏi tỉnh, Quỳnh bắt chọt đến thăm chàng. Sau vài câu xã giao, nàng tỏ vẻ buồn buồn:

- Mai anh đi rồi. Biết bao giờ gặp lại?

Chuyên cười nhẹ:

- Có dịp gặp không quan trọng bằng có muốn gặp không. Chị bây giờ đâu còn tự do nữa.

Nàng khẽ thở dài:

- Vậy mới thật đáng buồn! Bây giờ tôi mới biết anh Diên mê chức tước, quyền hành hơn... mê vợ. Kể tôi với anh ấy cũng quá vội vã khi quyết định làm đám cưới.

Chàng nhìn nàng hồi lâu, rồi hỏi:

- Cái gì đã làm chị vội vã như vậy?

Nàng ngoảnh mặt đi để tránh đôi mắt soi mói của chàng, rồi chột hỏi:

- Hồi này, anh vẫn liên lạc với cô nữ sinh Liên? Hiện giờ cô ấy ở đâu?
- Không biết chị có tin tôi nói thật không? Chị phải tin thì tôi mới trả lời.

Nàng bèn dí dõm đáp:

- Không biết anh có nói thật không? Anh phải nói thật thì tôi mới tin.

Chuyên phì cười:

- Tôi không ngờ chị trả lời tếu như vậy. Đây là lần thứ nhì tôi được nói chuyện trực tiếp với chị, mới biết chị có tài nói chuyện, khiến nhiều người mê.

Nàng lúng kửng:

- Những ai mê thì tôi không biết hay không cần biết. Chỉ tiếc cái người mà tôi muốn thì lại không mê tôi... vì tôi đâu có trẻ bằng nữ sinh...

Chuyên bỗng kêu lớn:

- Quỳnh! Quỳnh hiểu lầm tôi rồi!

Nàng nhún vai:

- Nếu... Quỳnh hiểu lầm thì cả trường đã hiểu lầm chứ không riêng gì Quỳnh đâu.

Cách xưng hô mới của nàng làm Chuyên ngỡ ngàng và sung sướng đến ngây người không nói nên lời. Nàng bỗng đứng lên:

- Thôi, Quỳnh phải về...

Chàng hốt hoảng:

- Sao Quỳnh lại vội về? Quỳnh hỏi, tôi chưa kịp trả lời...

Nàng hóm hỉnh:

- Quỳnh hỏi chộc anh vậy thôi, chứ Quỳnh biết anh chả yêu ai hết... kể cả cô nữ sinh Liên.

Chàng tha thiết:

- Quỳnh! Quỳnh có biết tôi đau khổ vô cùng khi nghe tin Quỳnh lấy chồng không? Chính Quỳnh vừa công nhận Quỳnh quá vội vã khi quyết định một việc quan trọng như vậy? Sự vội vã đó đã khiến tim tôi vỡ ra từng mảnh.

Nàng lưỡng lự một lúc rồi rồi lại ngồi xuống, khe thở dài:

- Thế nào cũng phải có một lần giải thích để anh rõ, vậy thì hôm nay Quỳnh xin nói hết... Nhưng kia, sao anh cứ đứng mãi thế, không sợ mỏi chân ư?

Chàng bèn ngồi phệt ngay xuống đất sát chân nàng. Nàng dấy nẩy:

- Kỳ không! Lỡ ai trông thấy thì chết!

Chàng làm mặt trơ:

- Việc gì mà chết! Cùng lắm người ta biết tôi đã trở thành nô lệ của Quỳnh.

Nàng năn nỉ:

- Quỳnh van anh, dù sao Quỳnh cũng là gái đã có chồng. Anh phải giữ thể diện cho Quỳnh. Anh ngồi lên ghế đi, mình nói chuyện đằng hoàng như hai bạn đồng nghiệp chào từ biệt nhau... Không ai có thể dị nghị được.

Chuyên đành nghe lời nàng, kéo ghế ngồi đối diện với nàng.

Quỳnh giữ im lặng khá lâu như để sắp xếp câu chuyện và lựa cho đúng lời. Chuyên kiên nhẫn chờ đợi. Bây giờ chàng mới được tự do ngắm kỹ nàng. Thì ra nàng đẹp thật. Khuôn mặt bầu, đôi mắt to và đen láy, cái mũi dọc dừa gọn gàng và đôi môi hồng như lúc nào cũng sẵn sàng hé nở một nụ cười. Má bên trái có một mụn nốt ruồi duyên mờ mờ. Có điều đặc biệt là nàng không trang điểm, cứ để mộc mạc mà hai má vẫn hồng hồng. Chàng không ngờ nàng có một vẻ đẹp hiền hậu và kín đáo như vậy. Anh chàng Diên thật có phúc, chàng nghĩ.

Quỳnh bỗng ngừng lên hỏi:

- Có phải anh đang so sánh Quỳnh với trò Liên không? Cái gì chứ trẻ thì Quỳnh thua cô ta là cái chắc rồi, phải không?

Chuyên không trả lời mà nói như tự hỏi mình:

- Không biết anh chàng Diên đã tu mấy kiếp mà sung sướng như thế này!

Nàng bỗng cười:

- Thôi, mình đừng ghen bóng ghen gió nữa. Quỳnh sẽ không nhắc tới trò Liên mà anh cũng đừng thèm nói tới anh Diên. Chuyện đã dĩ lỡ, thì cho qua luôn.

Rồi nàng tiếp:

- Bây giờ Quỳnh xin kể từ đầu nhé.

Chàng chợt hỏi:

- Mà từ đầu là từ đâu?

Nàng lườm, mỉm cười:

- Còn từ đâu nữa? Từ ngày đầu tiên anh tới trường dạy học đó. Anh không nhớ anh và Quỳnh nhìn nhau sao?

Chàng gật đầu:

- Có, tôi nhớ, nhưng có gì đặc biệt đâu.

Quỳnh lắc đầu:

- Thế mới biết anh vô tình thật! Quỳnh thì... nhưng anh không được cười chê thì Quỳnh mới dám nói... Quỳnh thì có cảm tình ngay với anh từ phút đầu tiên đó... Đừng chê Quỳnh lãng mạn quá nhé...

Chàng đáp khẽ:

- Làm sao tôi có thể chê trách Quỳnh được. Người đáng trách là tôi. Tại sao tôi lại ngu muội đến độ bỏ lỡ một dịp tìm thấy hạnh phúc của đời mình!
- Không, anh không ngu đâu. Ngày đó, anh đang đeo đuổi một lý tưởng cao xa, có thể coi là viễn vông, muốn xây dựng một nền giáo dục hoàn toàn tốt đẹp giữa một xã hội nhiều nhưong nát bậy vì chiến tranh cả mấy chục năm. Vì thế, anh quên hết mọi thứ chung quanh... Khi anh săn sóc trò Liên một cách quá lố, cho nó tiền, kêu bằng học bổng, thì ai cũng phải hiểu rằng anh yêu nó. Thầy trẻ, mới ngoài hai mươi, trò đang độ dậy thì, mười sáu, mười bảy, thật xứng đôi vừa lứa quá...

Chuyên tự bào chữa:

- Nó học giỏi, nhà nghèo, bố lại mới tử trận...

Quỳnh nở nụ cười nhạt báng:

- Sao anh không kể thêm một lý do nữa là xinh đẹp? Những lý do anh vừa nói tới có thể áp dụng cho cả ngàn, cả triệu đứa học trò trên mảnh đất đang bị chiến tranh dày xéo này. Nhưng phải công nhận rằng con Liên rất đẹp. Tất nhiên Quỳnh không thể bì với nó được...

Chuyên nhìn nàng đăm đúi:

- Không, Quỳnh đừng tự hạ mình quá. Quỳnh không còn trẻ như con Liên, nhưng đẹp hơn nó nhiều. Thế bây giờ Quỳnh có tin rằng tôi không hề yêu con Liên không?

Nàng thờ dãi:

- Tin hay không thì cũng đã trễ, quá trễ rồi... Anh còn nhớ câu ca dao về chuyện lỡ làng này không?

Chàng lắc đầu.

- Tôi dạy sinh ngữ nên không thuộc nhiều thơ hay ca dao.

Nàng buồn buồn, khẽ ngâm::

Chim vào lồng biết thuở nào ra!

Nàng bỗng đổi giọng vui vẻ, nói lớn:

Thôi, Quỳnh phải về để anh sửa soạn ngày mai về nhiệm sở mới. Hy vọng sẽ còn gặp anh.

Chuyên lại níu giữ:

- Quỳnh làm gì mà vội thế? Tôi còn muốn hỏi Quỳnh một chuyện.

Quỳnh cười:

- Lại còn gì nữa đây?

Chàng ngập ngừng:

- Về... về... tin đồn... Quỳnh và tôi... yêu nhau?

Nàng đáp ngay:

- Mới đầu Quỳnh cũng rất ngạc nhiên về lời đồn này. Rõ ràng anh và Quỳnh chưa hề nói chuyện với nhau một lần. Thế mà người ta đồn hai đứa mình... yêu nhau. Thật kỳ lạ!
- Có hôm anh Hoàng còn hỏi tôi là có phải Quỳnh và tôi thường... gặp nhau ở Saigon không?

Quỳnh phì cười:

- Thơ mộng quá nhỉ. Tiếc rằng chỉ là lời đồn vu vơ. Không ai nói với Quỳnh chuyện hẹn hò ở Saigon ấy... Anh có nhớ chị Ngọc Hoa dạy Toán không?
- Tôi chỉ nghe tiếng mà chưa gặp lần nào.
- Anh chưa gặp chị ấy cũng phải. Anh về trường này được ít lâu thì chỉ được đổi về Saigon, với lý do theo chồng. Anh ấy làm ở bộ ngoại giao, nghe đâu sắp đi làm tham vụ ở ngoại quốc.
- Chị Hoa thì có liên quan gì đến lời đồn?

Quỳnh bẽn lẽn:

- Chỉ một mình chị ấy là biết... Quỳnh có cảm tình với anh. Không biết có phải chỉ muốn giúp Quỳnh bằng cách phao âm lên rằng... hai đứa mình yêu nhau...
- Vì thế mới đưa đến vụ trò Liên tự tử. Lúc đó chị Hoa đã về Saigon chưa?
- Chỉ đi lâu rồi mới có vụ tự tử. Một hôm, Quỳnh gặp chị ở Saigon, chị hỏi thăm mọi người kể cả anh. Quỳnh mới nói tới vụ trò Liên tự tử, chị cười rũ ra. Quỳnh ngạc nhiên hỏi sao chị cười, chị mới bật mí là chính chị rủ tai mấy bà cùng dạy ở đây là Quỳnh với anh... yêu nhau để trò Liên xa rời anh ra.

Chuyên lắc đầu:

- Thật mấy bà cũng ghê quá đi. Nhưng nếu chị Hoa muốn giúp Quỳnh thì cứ đến nói thẳng với tôi, có phải là tiện và nhanh không?

Quỳnh trề môi:

- Thế mà anh cũng đòi là người hiểu đời. Ai lại nói thẳng như vậy bao giờ, chả hóa ra Quỳnh nhờ chị ấy đến năn nỉ với anh sao? Quỳnh đâu đã đến nỗi ế ẩm như vậy!
- Thế còn vụ anh Diên với Quỳnh?
- Anh ấy theo đuổi Quỳnh từ lâu... Nhưng mãi đến khi Quỳnh biết anh chỉ mê có con Liên thì Quỳnh nhận lời lấy anh ấy.
- Bây giờ Quỳnh còn giận tôi lắm không?

Nàng lắc đầu:

- Anh với Quỳnh có gì đâu mà phải giận hờn nhau... Nhưng thú thật là có tiếc vì đã hiểu lầm anh để đến nỗi lỡ làng hết mọi sự.

Chàng có vẻ mơ mộng:

- Nếu tôi vẫn tin có một ngày... trong tương lai thì Quỳnh nghĩ sao?

Nàng đáp ngay:

- Thì Quỳnh nghĩ rằng anh vẫn còn ngủ mơ.

Nàng nhìn ra đường, thấy lác đác có một vài học sinh đi qua, bỗng đứng lên, nói nhanh:

- Chết không! Tan học rồi. Quỳnh phải về.

Rồi nàng có giọng bịn rịn, dậm dò:

- Đến trường mới, anh phải cẩn thận nhé. Đừng... đừng để Quỳnh phải lo quá...

Chàng vụt nắm lấy tay nàng làm nàng giật mình, tái mặt, muốn rút tay về mà không nổi, chỉ run run năn nỉ:

- Anh Chuyên... đừng làm em sợ...

Chàng van nài:

- Đừng... đừng bao giờ quên anh nhé... Có khi nào mình lại có thể gặp nhau không em?
- Em cũng không biết nữa, nhưng em sẽ cố gắng tìm cách... Thôi, buông ra cho em về, trễ rồi!

Chưa ra tới cửa, chợt nhớ ra điều gì nàng ngoảnh lại nói:

- Em quên không cho anh biết một tin là anh Diên đã được làm phó tỉnh trưởng một tỉnh ở miền Trung. Rồi, em sẽ phải theo anh ấy ra miền Trung.

Chuyên thở dài:

- Lại càng xa cách nhau hơn.
- Em cho như vậy mới tốt. Có gì mình sẽ gặp nhau ở Saigon tiện hơn là ở cái tỉnh lỵ nhỏ bé đầy thành kiến hẹp hòi này. Hãy cứ tin ở tương lai, anh nhé.

Quỳnh đi đã xa mà Chuyên vẫn còn ngó theo. Chàng có cảm tưởng mình vừa đánh mất một viên ngọc quý vô giá, một tài sản vô cùng lớn lao, một người rất thân trong cuộc đời mình... Năm đầu tiên chính thức bước vào nghề dạy học với một hoài bão nhỏ nhoi là làm tròn nhiệm vụ chức năng của một nhà giáo có lương tâm, chàng đã gặt hái được một thất bại đau đớn, nhục nhã, cả về tinh thần lẫn vật chất. Sự mất mát to lớn nhất là chàng đã để vượt ra khỏi tầm tay một hạnh phúc, một chân hạnh phúc mà bất cứ con người nào ở cõi đời này cũng đều mơ ước. Nhưng chàng có một an ủi rất lớn là đã chinh phục được Quỳnh về mặt tình cảm, vì thế chàng lại tin tưởng ở tương lai. Có ai biết trước chuyện gì sẽ xảy ra ngày mai đâu, chàng tự nhủ.

Chương 11

Sau một tuần về Saigon nghỉ ngơi, Chuyên trở lại nhiệm sở mới để bắt đầu một giai đoạn khác trong cuộc đời dạy học. Chàng không còn hăm hở như niên học trước nữa, nhưng chàng cũng chưa biến thành một kẻ vãng mạng như Hoàng. Chàng đã suy nghĩ kỹ xem có nên đổi nghề không? Chuyện đi lính, vào Thủ Đức, chàng không ngại, vì có cả trăm ngàn cách để trốn, nếu thực sự muốn trốn. Cuối cùng chàng quyết định ở lại với cái

nghề mà người ta thường gọi đùa là nghề bán cháo phở. Nghề này trước kia được coi là một nghề cao quý và đã có nhiều bậc thầy đáng kính, bằng lòng với cuộc sống thanh đạm để rèn luyện cho thế hệ tương lai. Ngày nay, vì xã hội thay đổi, vì cuộc sống trở nên xô bồ, bấp bênh trong một nước đã chịu đựng một cuộc chiến tranh kéo dài quá một phần tư thế kỷ, lúc âm ỉ lúc bột phát, hầu như tất cả các giá trị cũ trong xã hội không còn được tôn trọng nữa. Nghề dạy học tất nhiên cũng chịu ảnh hưởng chung. Dù bất mãn với các cấp lãnh đạo ngành giáo dục, chàng vẫn chưa thể vùi dập lương tâm mình để coi nghề dạy học là một nghề kiếm ăn độ nhật như những nghề khác. Theo chàng, dù ở bất cứ hoàn cảnh nào, môi trường nào, nghề Thầy vẫn có một giá trị riêng và vẫn cao quý. Vì thế, chàng cho rằng chẳng có một lý do nào khiến chàng phải đổi nghề.

Cuộc hành trình ra biên giới Miên-Việt của Chuyên lần này vất vả hơn lần trước vì chàng phải mang theo nhiều hành lý. Chàng trú tính sẽ ở luôn đến tận nghỉ hè mới về Saigon, nên đã mang theo rất nhiều sách để đọc. Chàng rất cảm kích khi được biết Hường và Kim đã thu xếp sẵn nơi ăn ở cho chàng. Chàng ở chung với hai bạn đồng nghiệp, một người tên Trọng dạy Triết và một người tên Hồ dạy quốc văn. Kim cẩn thận dặn trước:

- Thăng Trọng suốt ngày nói triết lý... cùn, còn thằng Hồ cứ ngâm thơ ông ổng, điếc cả tai. Nhưng chúng nó đều là những người tốt, chơi được.

Quả nhiên, khi Chuyên được gặp Hồ, sau lời giới thiệu của Kim, Hồ bèn ngâm thơ:

Cùng một lúa bên trời lặn đặng, Gặp gỡ nhau lọ sẵn quen nhau.

Kim nháy mắt, nói với Chuyên:

- Anh thấy chưa? Liệu có chịu nổi không?

Chàng đáp ngay:

- Tôi dốt thơ văn, nhưng nghe ngâm thơ thì thích lắm.
- Vậy thì được, Kim vui vẻ nói. Hồ ơi, bây giờ có người chịu nghe mày ngâm thơ rồi đó. Thích nhé!
- Ngâm thả cửa đi cho vui nhà.

Hồ sốt sắng giúp Chuyên thu xếp chỗ ngủ, chỗ làm việc. Căn nhà rộng mà chỉ mới có hai người nên Chuyên được dành cho một phòng riêng, như hai người bạn kia. Đến chiều, tan học, Trọng mới về. Cũng như Hồ, Trọng tỏ ra thân mật ngay với Chuyên. Trọng dặn dò người bạn mới:

- Để cho nhà cửa được sạch sẽ và ấm cúng, bọn tôi chỉ có một điều cấm kỵ là không bài bạc, không đưa gái về hú hí.

Chuyên vui vẻ:

- Điều đó thì các anh khỏi lo. Còn điều cấm gì khác nữa không, xin cho biết ngay để giữ gìn. Nhập gia tùy tục mà.

Trọng khoát tay nói lớn:

- Libre comme le vent!

Tối hôm đó, Chuyên và bốn người bạn mới ăn mừng cuộc gặp gỡ ngay tại nhà...

Cuộc sống của Chuyên ở nhiệm sở mới tương đối yên tĩnh. Đối với các bạn đồng nghiệp, từ hiệu trưởng đến các nhà giáo trẻ măng, chàng thấy không có gì đáng phiền trách, phàn nàn. Hầu như ai cũng mang tâm trạng của một kẻ bị lưu đày, trừ một vài người sinh trưởng tại địa phương. Học sinh ngoan ngoãn, chăm chỉ, không đua đòi, có lẽ vì xa chốn đô thị phồn hoa. Chúng đa số là con nhà nghèo nên sách vở thiếu thốn. Để có bài học, chúng mượn sách về chép nguyên văn ra mấy cuồn vở. Đó là một công trình vĩ đại vì đòi hỏi rất nhiều thì giờ. Có sách dày ngót ba trăm trang in, chúng cũng không bỏ sót một chữ nào. Hết năm, chúng có thể bán lại cho những học sinh mới lên. Chuyên không những thương hại mà còn khâm phục chúng nữa. Đã nhiều lần chàng muốn bỏ tiền riêng để mua một số sách tặng chúng, nhưng lại nhớ đến chuyện cũ, đành dẹp bỏ ý định giúp đỡ đó đi.

Nhờ không khí vui vẻ và cởi mở giữa các đồng nghiệp, Chuyên dần dần lấy lại được lòng tin tưởng vào việc dạy học. Chàng giảng bài cẩn thận hơn và chịu khó chấm bài hàng tuần để học sinh được tiến bộ nhanh chóng. Mối thù hận đối với lão Trương, hiệu trưởng trường cũ, dần dần nguôi đi. Nhờ vậy, chàng thấy lòng thanh thoi, nhẹ nhàng hơn trước. Thế mới biết thù hận làm mình khổ trước. Bây giờ chàng mới nhận ra điều đó. Chàng để hết tâm trí vào việc dạy học. Ngoài những giờ bận rộn với nghề nghiệp, chàng thường dành nhiều thì giờ đọc sách. nhưng thời gian định dành cho việc đọc sách đó thường bị gián đoạn vì hình ảnh Quỳnh. Từ ngày chia tay với nàng, chàng không nhận được một tin tức nào của nàng. Diên đã ra miền trung nhậm chức phó tỉnh trưởng chưa? Quỳnh đã theo chồng chưa? Có lần chàng định viết thư cho Hoàng để hỏi về nàng, nhưng phải bỏ ngay ý định đó vì chỉ sợ Hoàng loan truyền cho mọi người biết để khoe mình thuộc

loại người thông thạo tin tức. Chàng tiếc là hôm gặp nàng lần cuối chàng không cho nàng địa chỉ mới của chàng. Vậy thì làm sao có thể biết tin nàng được? Đành phải chờ đợi.

Trong khi đó, hai người bạn ở chung với chàng cũng làm chàng vui và yêu đời vì cái gần của họ. Trọng thì hay giờ triết lý mà chàng gọi đùa là ba xu. Chuyên ơi, cậu phải hiểu rằng cuộc đời ngắn ngủi lắm. Dù có sống đủ trăm năm thì cũng chỉ như... . Hồ bèn cướp lời: Như bóng sỏ, như gang tay. Ờ ờ, đúng rồi. Vì thế, lắm lúc mình tự hỏi: To be or not to be? Chuyên cũng phụ họa để nói đùa cho vui: Làm sao 'Not to be' được, vì rõ ràng mình có ăn, có uống, có bài tiết, thì mình phải đang sống thực, không thể nghi ngờ được. Trọng gật gù: Ừ, cậu nói đúng. Nhất là lúc mình bài tiết thì rõ ràng mình đang sống nhăn. Không sống thực sao lại thấy thối, thấy khai? Khi mình đau khổ vì táo bón thì nhất định không thể là mơ được Hồ vẫn không chịu, đọc thơ cổ: Sử thế nhược đại mộng, Hồ vi lao kỳ sinh! Các cậu nói chuyện dơ bẩn quá. Cái gì mà thối với khai, cái gì mà táo bón? Thơ văn ngày xưa hay như thế mà các cậu không biết thưởng thức. Đúng là dùi đục chấm mắm cáy! Trọng tỏ ra phân vân, Chuyên vẫn đùa: Nè, các cậu phải cẩn thận nhé. Khi mơ thấy ngủ với đàn bà mà xuất tinh thì người ta kêu bằng mộng tinh đó. Các cậu đã trải qua kinh nghiệm mộng tinh mấy lần rồi? Cả hai cùng vội đáp: Chưa bao giờ! Chuyên gật gù: Ừ, thế thì tốt, vì nếu mộng tinh nhiều lần là có bệnh, phải đi chữa ngay, kẻo hại đến đường con cái sau này.

Nhờ những câu chuyện lảm cẩm như vậy hàng ngày, Chuyên cũng tạm khuây khỏa nỗi nhớ Quỳnh. Cuộc sống của chàng nơi đất trịch cũng đã tạm yên. Sau thất bại vì thiếu kinh nghiệm mà cũng vì quá nồng nhiệt với nghề gỗ đầu trẻ, chàng tự an ủi bằng tình yêu của Quỳnh, chờ đến nghỉ hè sẽ về Saigon tìm cách liên lạc với nàng. Chàng đoán nàng đã theo chồng ra miền Trung. Lắm lúc chàng lại hy vọng nàng sẽ tìm cách liên lạc với chàng ngay ở nơi khỉ ho cò gáy này.

Nhưng cuộc sống của chàng chỉ tạm yên ổn có một thời gian ngắn. Lão Trương và viên tỉnh trưởng nơi nhiệm sở cũ vẫn rắp tâm theo đuổi việc trả thù. Lão gửi cho Hưởng một lá thư dài, tố cáo Chuyên là cán bộ cộng sản nằm vùng. Hưởng đưa cho chàng đọc lá thư rồi đốt đi vì cho đó là hành động của một kẻ tiểu nhân không đáng chấp. Anh cũng không buồn trả lời lão Trương. Có lẽ thấy thư của mình chưa làm hại được kẻ thù, lão Trương xúi giục viên tỉnh trưởng nói chuyện thẳng với viên tỉnh trưởng nơi biên khu này. Thế là Chuyên gặp rắc rối. Chàng bị công an làm phiền. Ngày nào họ cũng gọi chàng tới để thẩm vấn. Họ hỏi đủ mọi thứ chuyện để cố tìm xem chàng có liên lạc gì với Việt cộng không. Suốt một tháng liền như vậy, Chuyên đâm hoảng, dù vẫn tin mình hoàn toàn vô tội. Dần dần chàng mất ăn mất ngủ, gầy xọp hẳn đi, hai má hóp lại, đôi mắt sâu hoắm. Việc dạy học cũng bị ảnh hưởng nặng. Vào lớp, chàng không buồn giảng bài, cả tháng học sinh không làm một bài tập nào. Chỉ trong có một thời gian ngắn, chàng già hẳn đi. Nhiều bạn đồng nghiệp rất ái ngại cho chàng. Do đó, một hôm, Kim nói với Hưởng:

- Toa phải nhân danh hiệu trưởng can thiệp ngay vụ này đi. Moa thấy thằng Chuyên xuống tinh thần quá rồi. Trưởng ty công an thân với toa lắm mà.

Hưởng gật đầu:

- Moa đã nghĩ đến chuyện đó từ lâu, nhưng lại muốn để bên công an làm việc của họ cho xong, rồi mới can thiệp, sau này họ không trách mình được. Khi nhận được thư tố cáo, tất nhiên họ phải điều tra và theo dõi. Chiều nay moa sẽ gặp xử Thường. Thằng Chuyên thì cộng sản cái con mẹ gì. Cái thằng tu xuất thù dai thiệt! Có lẽ nhân viên dưới quyền hành thằng Chuyên chứ xử Thường chắc cũng không biết đầu. Xử ấy trăm công ngàn việc, để ý gì những chuyện vặt vãnh.

Trước khi gặp trưởng ty công an, Hưởng nói chuyện với Chuyên. Chàng mừng rỡ:

- Xin anh ráng giúp vì nói thật với anh là tôi đã có ý định bỏ trốn về Saigon, dù sao ở trên tôi cũng có nhiều người quen. Ở đây thân cô thế cô, chả biết trông cậy vào ai.

Hưởng trấn an:

- Moa hứa với toa cái trò hề này sẽ chấm dứt ngay sau khi moa gặp xử Thường. Có thể ngay ngày mai cũng không chừng. Cứ yên tâm đi.

Quả nhiên, hôm sau Chuyên được mời tới ty công an lần chót. Viên trưởng ty công an đã đích thân hỏi han chàng và cho biết từ nay chàng cứ ăn ngon ngủ yên vì ông đã nhận thấy chàng hoàn toàn vô tội.

Những tưởng sóng yên bể lặng từ đây, ai ngờ một cơn bão khác lại nổi lên. Trận bão này rất cuồng bạo khiến Chuyên lao đao. Một tờ nhật báo ở Saigon đăng một bài của một người tự nhận là phụ huynh học sinh tố cáo vu vơ rằng một số giáo sư ở trường biên khu này đã dụ dỗ nữ sinh đi vào con đường dâm ô tồi bại. Dư luận trong tỉnh tức thì xôn xao náo loạn. Tất cả các nam giáo sư đều bị nghi ngờ. Bọn nữ sinh cũng ngơ ngác tìm

hiểu xem những nữ sinh nào đã bị các thầy dụ dỗ. Một số ký giả của mấy tờ báo khác căn cứ vào lời tố cáo vu vợ ấy để viết nhiều bài đả kích nền giáo dục mà họ lên án là suy đồi. Bộ giáo dục vội ra lệnh cho nha trung học phải điều tra gấp và phúc trình trong hạn một tuần lễ. Một phái đoàn thanh tra gồm ba người hối hả chạy ra biên khu. Không may cho Chuyên là trong phái đoàn đó có vị thanh tra già đã từng gặp chàng và lão Trương nơi nhiệm sở cũ. Sau khi nghe câu chuyện lão Trương bịa đặt về chàng mà không cho phép chàng tự biện hộ, ông đã có thành kiến xấu đối với chàng.

Việc đầu tiên, phái đoàn thanh tra họp kín với ban giám đốc nhà trường, gồm Hường Kim và Đức, tổng giám thị. Cả ba đều cực lực đĩnh chính tin đồn vu vợ và quả quyết không một nữ sinh nào ở trường này bị dụ dỗ. Tỉnh nhỏ, trường nhỏ, học sinh ít, nếu có chuyện gì bất thường ngay dân trong tỉnh đã biết trước khi báo chí ở Saigon hay tin. Báo chí thường thiếu tin giật gân để lôi kéo độc giả nên dù là thư tố cáo vu vợ cũng cho đăng. Rồi một số ký giả không ưa bộ giáo dục, vì một lý do nào đó, căn cứ vào lá thư tố cáo mà viết bài chỉ trích, cũng không ngoài mục đích lôi kéo độc giả. Nếu cần, phái đoàn có thể họp với ban điều hành của hội phụ huynh học sinh. Nhưng mấy ông thanh tra không đồng ý với ban giám đốc nhà trường vì họ lý luận rằng phải có lửa mới có khói! Viên thanh tra già bồng hỏi:

- Có phải ông giáo sư Chuyên dạy Anh văn ở đây không?

Kim biết là ông ta có thành kiến, vội đáp ;

Viên thanh tra cười nhạt:

- Nhưng ở trường cũ ông ấy đã có thành tích xấu là... dụ dỗ nữ sinh.

Hường than thầm là Chuyên đã gặp phải hung tinh. Anh ôn tồn nói:

- Thưa ông thanh tra, chuyện cũ tôi không biết đúng được bao nhiêu phần trăm vì chưa có một cuộc điều tra cặn kẽ, đến nơi đến chốn nào, chỉ mới do lời ông hiệu trưởng Trương tố cáo thôi. Ông Trương thù ông Chuyên nên bịa chuyện để hại người ngay. Tôi không rõ hai người thù hằn gì nhau vì không phải chuyện của tôi nên tôi không tìm hiểu. Khi ông Chuyên đã bị... nha trừng phạt thuyên chuyển về đây, ông Trương còn chưa hả lòng nên đã viết một bức thư riêng cho tôi kể xấu ông ấy. Ngoài ra, ông tỉnh trưởng nơi nhiệm sở cũ của ông Chuyên còn vu cho ông Chuyên là cán bộ cộng sản nằm vùng nữa. Nhưng ty công an tỉnh này đã điều tra xếp hồ sơ lại vì không có chứng cứ. Vậy bây giờ nếu không có ai tố cáo đích danh ông Chuyên thì quý vị không thể chĩa mũi dùi vào một mình ông ấy được. Khi điều tra, xin quý vị đừng có thành kiến với bất cứ ai để khỏi có người bị oan.

Viên thanh tra tím mặt, nói như gắt:

- Xin ông hiệu trưởng đừng có dạy chúng tôi cách điều tra.

Hường vội đáp:

- Chúng tôi chỉ muốn nêu ra một nguyên tắc khách quan mà thôi.

Kim nói theo:

- Từ ngày ông Chuyên đổi về đây, chúng tôi chưa thấy ông ấy có điều gì đáng trách. Ông được bạn bè quý mến, học sinh kính phục. Trường chúng tôi là trường nhỏ, nếu có chuyện gì bất thường là không những cả trường mà cả tỉnh cùng biết ngay. Theo chỗ chúng tôi biết, ngoài giờ dạy học ở trường, ông ấy chỉ giải trí bằng cách đọc sách. Ngay cả Saigon ông ấy cũng chưa về lần nào..

Viên thanh tra nhún vai:

- Những điều ông giám học vừa nói chưa thể bảo đảm là ông Chuyên không làm bậy, vì thế tôi muốn nói chuyện với ông ấy trước đã.

Một viên thanh tra tuổi trung niên cân thận đề nghị:

- Theo tôi, mình nên phối hợp cả hai cách. Vừa mời ban chấp hành hội phụ huynh học sinh đến họp vừa hỏi ông giáo sư Chuyên.

Hường nhìn hai người dưới quyền đề hỏi ý. Kim gật đầu, còn viên tổng giám thị tỏ vẻ bất mãn:

- Tôi cũng đồng ý phương pháp đó, dù rằng việc hỏi riêng ông giáo sư Chuyên là không công bằng, nếu không muốn nói là có tính cách... thù vặt.

Viên thanh tra già hỏi ngay:

- Tôi thù gì ông ấy?

Viên tổng giám thị bướng bỉnh:

- Không thù mà chỉ nhầm có một mình ông ấy thôi? Trường này có cả mấy chục nam giáo sư, sao không hỏi người khác mà cứ hỏi ông Chuyên?
- Vì hồ sơ ông Chuyên rất xấu. Viên thanh tra già hậm hực đáp.
- Viên tổng giám thị không chịu thua, hỏi lại ngay:
- Vậy, ông thanh tra đã xem hết tất cả mấy chục hồ sơ chưa?

Viên thanh tra già cứng lưỡi, im lặng. Hường vội lên tiếng để viên thanh tra già đỡ bị lúng túng vì bẽ mặt:

- Thôi, anh Đức! Anh cho mời ban chấp hành hội phụ huynh học sinh tới họp với các vị thanh tra vào lúc 9 giờ sáng mai. Còn Kim, cậu báo cho ông giáo sư Chuyên biết sáng sớm mai gặp ông thanh tra trước khi họp với hội phụ huynh học sinh.

Như nhớ ra điều gì, anh nói nhỏ với viên tổng giám thị:

- À, cậu liệu thu xếp nơi ăn chốn ở tạm tối nay cho các vị thanh tra nhé.

Khi Kim và Đức đã ra khỏi phòng, Hưởng phải ngồi lại nói chuyện với các viên thanh tra cho đến khi Đức trở lại mời mấy vị khách phương xa tới khách sạn.

Sáng sớm hôm sau, vì đã được thông báo trước, Chuyên ăn mặc chỉnh tề, thắt cà vạt trắng tới trường sớm để gặp viên thanh tra già. Hưởng nhường văn phòng của mình cho hai người. Anh sang phòng giám học ngồi đợi. Vừa trông thấy viên thanh tra già, Chuyên có giọng khiêu khích hỏi ngay:

- Tại sao ông thanh tra lại cứ theo đuổi tôi mãi thế? Ông nghe lời thằng Trương, đày tôi ra tận đây mà chưa hả lòng sao? Tôi có tội tình gì mà bị ông hành quá vậy?

Viên thanh tra nghiêm giọng:

- Ông ngồi xuống đi, rồi nói chuyện đàng hoàng.
- Không ngồi! Thích đứng thì đã làm sao? Ông chưa trả lời tại sao ông cứ tìm cách hành tôi như vậy?
- Người ta tố cáo ông dụ dỗ nữ sinh...

Chuyên la to:

- Vu khống! Ai đã tố cáo đích danh tôi, ông trưng bằng cứ ra đi!

Viên thanh tra trừng trừng nhìn chàng mà không thốt được nửa lời. Hưởng và Kim nghe tiếng la, vội chạy sang, đứng ở cửa dòm vào. Chuyên lại nói lớn hơn:

- Tôi biết tại sao mấy người cứ thích hại tôi. Ông vênh tai mà nghe đây: vì tôi là Bắc kỳ di cư! Ông và thằng Trương là người Nam nên toa rập nhau để hại người Bắc như tôi. Bọn Liên trường các ông đều là những thằng khốn nạn, bất tài, ngu dốt, mới có đầu óc kỳ thị vì không bằng người khác...

Hưởng vội chạy vào can Chuyên:

- Thôi, toa. Thế đủ rồi...

Chuyên gạt tay Hưởng, tiếp tục nói lớn:

- Toa cứ để moa cho tụi chúng nó một trận. Cùng lắm là đi lính chứ đã chết chóc gì đâu mà sợ. Vì ghen, vì có mặc cảm thua kém người Bắc, chúng nó liên kết nhau để tìm cách hại người Bắc. Đồ vô liêm sỉ cả lũ!

Biết không thể can nổi chàng trong cơn tức nước vỡ bờ, Hưởng và Kim đành kéo chàng ra khỏi phòng, trong khi viên thanh tra giận đến tím mặt mà không nói được một câu nào để chống chế hay cãi chính. Sau đó, lão không chịu tham dự buổi họp với ban điều hành của hội phụ huynh và giáo sư nhà trường, Lão trốn trong phòng hiệu trưởng cho đến lúc ra xe về Saigon vào buổi trưa.

Vì không có viên thanh tra già quá khích, buổi họp của hội phụ huynh học sinh đã đi đến một kết quả nhanh chóng là hội sẽ gửi thư cho tờ báo đã đăng lá thư tố cáo vụ vợ yêu cầu phải đăng thư đính chính của hội trong vòng ba ngày, nếu không sẽ bị kiện về tội vu khống và mạ lỵ. Kim được ủy nhiệm mang thư của hội với đầy đủ chữ ký của những người có mặt trong buổi họp, trừ hai viên thanh tra là quan sát viên, lên Saigon nhờ luật sư tổng đạt thư cho nhà báo.

Sau khi nhà báo vô trách nhiệm ấy đăng lá thư của hội phụ huynh, dư luận về chuyện dụ dỗ nữ sinh ở trường biên khu biển đi rất nhanh. Dân trong tỉnh thờ phào nhẹ nhõm, tất cả các giáo sư của trường cũng vui vẻ, mừng rỡ. Người vui nhất có lẽ là Chuyên vì chàng đã nói hết được những điều ầm ứ trong lòng từ bao lâu nay. Bây giờ chàng trở lại việc giảng dạy một cách hăng hái. Tuy nhiên, chàng vẫn chờ đợi cuộc báo thù của viên thanh tra già đầy óc kỳ thị.

Quả nhiên, chưa đầy hai tháng sau, Chuyên nhận được sự vụ lệnh chuyển lên một tỉnh ở miền cao nguyên Trung phần. Trong khi Hưởng và Kim tỏ vẻ tức giận, Chàng thần nhiên nói:

- Đi đâu cũng được, biên giới Miên hay đèo heo hút gió thì cũng là phải xa Saigon rồi. Bọn chúng nó hẹp hòi và hèn nhát, nhưng moa đâu có giận. Moa sẽ còn chửi chúng nó nữa nếu có dịp.

Hưởng đề nghị:

- Moa sẽ làm đơn xin giữ toa lại, viện cứ toa chẳng có tội tình gì và trường đang thiếu giáo sư Anh văn. Ông Hào vừa được đổi về Cần Thơ, nếu toa đi nữa thì không còn ai dạy Anh văn.

Thấy bạn có nhiệt tình với mình, Chuyên bằng lòng ở lại trường. Hưởng vui vẻ:

- Xong rồi! Toa cứ ở đây với bọn moa cho đến khi nào toa có cơ hội tốt đổi hẳn về Saigon. Moa chỉ khuyên toa một điều là từ nay đừng gây gổ, cãi lộn với bọn thanh tra.

Kim nói theo:

- Mình đã chọn nghề dạy học thì chỉ cần biết có học sinh thôi. Những chuyện lảm nhảm khác coi như 'pha' mới được.

Chuyên thờ dài:

- Thì moa vẫn coi như 'pha', 'dĩ hòa vi quý', nhưng chúng nó đâu có chịu để mình yên. Chúng nó còn đụng đến moa, moa còn chửi. Vừa rồi moa làm được một mách cũng đã đời, nhưng chưa hả giận đâu. Bọn đầu óc hẹp hòi kỳ thị này phải diệt cho hết vì chính chúng nó đã gián tiếp tiếp tay cho cộng sản.

Hường xoa nhẹ lưng chàng, cười:

- Thôi mà, toa. Thế đủ rồi. Bọn moa tất nhiên là đứng về phe toa, nhưng ôn hòa hơn.
- Thì moa rất ôn hòa đấy chứ. Khi biết mình đã bị thất bại một vố nặng nề, moa chấp nhận hình phạt của bọn chúng nó. Nhưng 'cây muốn lặng mà gió chẳng dừng'!
- Kim trấn an;
- Bây giờ thì hết gió rồi, toa cứ an tâm đi. À, vừa rồi, ông chủ tịch hội phụ huynh học sinh có ý kiến muốn viết thư lên bộ giáo dục bênh vực và ca tụng toa. Như vậy, bộ càng không có lý do gì đổi tao ra miền Trung nữa.

Chuyên đáp xuôi:

- Tùy các toa tính toán, định liệu. Moa rất cảm kích khi thấy các toa đã bênh vực moa hết lòng.

Chương 12

Sau vụ rắc rối với viên thanh tra nặng đầu óc kỳ thị, cuộc sống của Chuyên ở ngôi trường nơi biên khu tương đối yên tĩnh. Nhưng cái nhìn của chàng đối với cuộc đời, với nghề dạy học đã thay đổi nhiều. Lương tâm chức nghiệp của chàng qua bao nhiêu sóng gió đã giảm sút đáng kể. Chàng nhận thấy mình càng có nhiều lương tâm càng gặp khó khăn. Bạn đồng nghiệp thì chê là ngựa mãng háu đá, là con nít mới ra trường. Rồi họ khuyên: *"Ông bạn ơi, ông bạn nên đi nha sĩ cho người ta mài bớt hàm răng nhọn của lương tâm đi để nếu nó cắn cũng không đau mấy nữa."* Hoặc: *"Mày bán quách lương tâm cho Mễ đi, lấy đồ la xanh mà xài. Giữ nó chỉ khổ vào thân thôi."* Bây giờ thì chàng thành thoi rồi. Chàng không còn nhiều lương tâm nữa. Có ai hỏi thì chàng nói đùa: *"Moa đem ra tiệm cầm đồ rồi, kiếm được tý tiền còm tiêu vật."* Thật ra tư cách của các cấp lãnh đạo bộ giáo dục, cũng là những hội viên hội Liên trường chủ trương kỳ thị Nam-Bắc, làm chàng thất vọng đến lợm giọng. Bọn họ chả có bao nhiêu lương tâm, lúc nào cũng nặng tinh thần bẻ phái. Họ lại được những người Nam giữ những chức vụ cao cấp trong chính phủ ủng hộ nên càng hoành hành dữ dội, bất chấp cả luật pháp. Như vậy, cái thân hèn mọn, bé bỏng của Chuyên có nghĩa lý gì đâu, không bằng một hạt cát giữa đại dương. Như vậy, điều hay nhất, hợp lý nhất, là cố gắng cho lương tâm ngủ yên. Phải ứng dụng triệt để câu châm ngôn Sống chết mặc bay, tiền thầy bỏ túi. Chúng nó nhiều như rơm, chàng tự nhủ, tội gì mình ngay thẳng, trong sạch. Chúng nó ép mình phải bán rẻ hay cầm cố lương tâm để được yên thân thì mình cũng bán hay cầm đi cho cuộc đời đỡ vất vả, tội gì mà khư khư ôm lấy! Đời đực sao riêng ta trong được!

Tuy nhiên, trước khi bước qua ranh giới của lương tâm, Chuyên cũng đã chịu đựng một cuộc tranh đấu nội tâm rất gay go. Sau nhiều ngày suy nghĩ, chàng quyết định một cách rụt rè là dành nhiều thì giờ nghỉ ngơi và đọc sách hơn là chấm bài học trò. Trước kia, cứ mỗi tuần chàng có thể chấm một bài cho một lớp. Bây giờ thì phải một hay hai tháng. Hôm nào không có hứng giảng bài, chàng lại bắt học trò làm bài tập để rồi ném vào một xô nhà cho chuột gặm hay dán nhấm. Nếu chẳng may có đứa nào đại dột nhắc tới, chàng bèn quắc mắt, nạt nộ cho nó câm họng lại. Từ đó, chàng cảm thấy cuộc sống dễ chịu, nhàn hạ, mà cũng chẳng ai rầy trách gì. Rồi chàng có nhiều bạn hơn. Đôi khi, những người bạn này rủ chàng ngồi vào chiếu bạc hoặc tham dự những trò giải trí khác. Chàng khéo léo từ chối để khỏi mất lòng bạn. Chàng muốn bắt chước Trọng và Hồ, có đời sống đượm vẻ vừa triết lý vừa lãng mạn mà người ta cho là gàn gàn, dở dở. Nhờ lối sống gàn dở hai người bạn ở cùng nhà với chàng đã phần nào trốn tránh thực tế đôi khi rất phũ phàng.

Nhưng điều an ủi và khích lệ nhất đối Chuyên là lá thư của Quỳnh. Từ ngày hai người xa nhau, đây là lần đầu tiên (mà cũng là lần đầu tiên trong đời chàng) nhận được thư của nàng. Thoạt nhìn thấy tên nàng trên một góc bao thư với nét chữ mềm mại và nắn nót, chàng tưởng như tìm mình ngừng lại. Chàng mừng rỡ muốn reo

thật to. Thư gửi qua văn phòng nhà trường. Nàng chỉ viết ngắn không đầy một trang nhưng đầy ý nghĩa. Trước hết nàng chúc mừng chàng đã qua một cơn sóng gió và khuyên chàng hãy dẹp bỏ bớt lương tâm đi. Nàng cũng biết nạn kỳ thi trong ngành giáo dục và cực lực phản đối chuyện kỳ thi đó, dù nàng là người Nam, sinh trưởng ở Sóc Trăng. Nàng hẹn gặp chàng trong kỳ nghỉ hè tới. Nàng cũng cho biết chồng nàng là phó tỉnh trưởng hành chánh ở một tỉnh miền Trung, nàng cho chàng biết địa chỉ hiện tại của nàng nhưng khuyên chàng không nên viết cho nàng, vì lý do gì thì chàng cũng đoán được. Chàng đọc đi đọc lại nhiều lần lá thư ngắn ấy đến nỗi thuộc lòng...

Từ ngày đó, tháng nào Chuyên cũng nhận được thư Quỳnh. Thư chỉ ngắn, không đầy một trang giấy học trò, có lẽ vì nàng phải viết vội và lén lút. Nhưng dù ngắn chúng đều là những thang thuốc bổ khiến chàng khỏe lại và yêu đời như xưa.

Rồi niên học qua. Lễ phát thưởng được tổ chức vào buổi học cuối cùng. Lác đác chỉ có một số rất ít giáo sư tham dự buổi lễ. Nhiều người vừa hết giờ dạy là vội về ngay Saigon với gia đình hoặc phóng sang Cần Thơ để du hí. Chuyên không vội về Saigon vì Quỳnh đã báo cho chàng biết nàng sẽ chỉ có mặt ở Saigon trước các kỳ thi trung học có ít ngày.. Vì muốn gặp chàng nàng đã gửi đơn về nha Khảo thí tỉnh nguyện làm thư ký hội đồng các kỳ thi ở Saigon. Nàng cũng không quên ghi địa chỉ của gia đình nàng ở Saigon. Dù không đi đâu, chàng cũng không dự buổi lễ phát thưởng, chỉ nằm nhà ngủ, đọc sách và mơ về người tình xa xôi cách trở. Sau ngày bãi trường ít lâu, Chuyên nhận được giấy gọi đi coi và chấm thi ở Saigon. Chàng hăm hở rời nhiệm sở ngay.

Chàng được gặp Quỳnh tại nhà cha mẹ nàng. Vừa trông thấy nàng chàng ngây người ngẩn. Sau nhiều tháng xa cách. Nàng đẹp hẳn ra, đẹp lộng lẫy và quyến rũ. Chàng đứng lặng ngẩn nàng rất lâu mà không thốt được nửa lời. Chàng như bị mê hoặc trước nhan sắc kiều diễm của nàng. Chàng chỉ choàng tỉnh khi nàng vui đùa hỏi:

- Bộ em giống khi sở thú xổng chuồng hay sao mà anh hồng có thèm nói với em một lời?
- Chàng vội đáp:
- Anh cứ ngỡ anh gặp tiên.

Nàng cười:

- Thôi đi, anh. Em không thích đi tàu bay giấy đâu. Mời anh vô nhà, đứng cửa mãi đâu có tiện.

Khi hai người ngồi đối diện nhau trong phòng khách rộng rãi, chàng thở dài nói:

- Em bây giờ thuộc về người khác rồi. Anh thật vô phúc.

Nàng buồn buồn:

- Cũng là duyên số cả, anh ạ. Giá anh đừng đặt nặng lương tâm chức nghiệp quá, giá anh cũng đừng hăng hái giúp đỡ trò Liên... thì đâu chúng mình có hiểu lầm nhau để phải xa nhau như ngày nay. Thôi, chuyện đã dĩ lỡ, mình đành chấp nhận... Bộ bây giờ anh không bằng lòng với mối tình em dành cho anh sao? Em thú thật với anh, em chỉ yêu có anh thôi.

Chàng có giọng trách móc:

- Yêu anh mà em vội vàng đi lấy người khác?

Nàng ngáy chàng:

- Anh chỉ biết trách người thôi, còn lỗi của anh thì anh quên đi.
- Nhưng anh đâu có biết là em... có cảm tình với anh.
- Nàng bỗng đỏ mặt, cười e thẹn:
- Nếu anh cho rằng chỉ có cảm tình thôi thì... quá nhẹ đó, anh à.
- Nghĩa là... nghĩa là em yêu anh từ hồi đó?

Nàng bẽn lẽn cười:

- Đừng chê em hư thì em mới dám nói hết...

Chàng sốt sắng:

- Không, không bao giờ anh chê em bất cứ về chuyện gì.

Nàng vẫn rụt rè:

- Em yêu anh... từ phút đầu tiên gặp anh... Anh có nhớ hôm đó anh và em nhìn nhau một lúc lâu không? Trước kia em vẫn nghĩ rằng tiếng sét... chỉ là sản phẩm tưởng tượng của mấy ông bà nhà văn, nhà thơ lãng mạn thôi. Ai dè, chính em bị tiếng sét đó. Anh có tin không? Đôi mắt anh đa tình quá, quyến rũ quá. Khi anh nhìn ai thì như hút cả hồn người đó vào đôi mắt ấy. Và em đã bị anh thu mất hồn từ giây phút đó. Vậy mà anh vẫn vô tình, lại còn săn sóc, cưu mang con Liên nữa. Bất cứ ai cũng phải tin rằng

anh yêu nó. Vì thế, em âm thầm đau khổ. Em nhận lời lấy anh Diên chỉ là một lối thoát cho sự bế tắc trong tâm hồn em mà thôi...

Nghे nàng nói một hơi dài đượm vè vừa trách móc vừa than thở, chàng tê tái im lặng, không biết nên an ủi nàng như thế nào. Chàng cho rằng lúc này nói gì cũng là thừa, cũng chỉ làm tăng nỗi buồn của nàng mà thôi. Nàng khế thở dài tiếp:

- Ai mà không nghĩ anh yêu con Liên? Giá anh giúp đỡ một nam sinh đi thì lại đi một lẽ. Con Liên đẹp vào loại nhất trường chớ có phải tầm thường đâu...

Chàng ngắt lời nàng:

- Thật oan cho anh quá! Anh tình ngay mà lý gian.

Nàng trề môi chế nhạo:

- Thôi đi ông! Ông thì cả tình lẫn lý đều gian hết! Chỉ có mình em là biết anh oan thôi. Nhưng lại biết trễ quá... mới ra nông nổi.
- Sao em không biết sớm cho anh nờ?
- Chỉ mãi khi sắp làm đám cưới với anh Diên em mới biết là anh không yêu con Liên. Nhưng lúc đó đã hết đường gỡ. Nói cho ngay, lúc đó, em cũng chưa chắc là anh yêu em.
- Bây giờ thì chắc chưa?
Nàng cười khanh khách:
- Nếu không chắc thì anh đâu có được phép ngồi đây với em.

Chàng chột hỏi:

- Chẳng lẽ mình cứ ngồi đây nói chuyện xông mãi sao? Em thích đi đâu, anh đưa em tới đó.

Nàng suy nghĩ một chút rồi nói:

- Thông thạo đất Saigon là anh chứ không phải em. Em là con gái, có dám đi đến đâu đâu. Hay mình vào Chợ lớn, anh nhé? Nhưng phải kiểm chỗ nào vắng người, lỡ gặp ai quen thì phiền lắm.

Chàng vui vẻ đứng lên ngay:

- Chân trời góc bể nào em thích, anh cũng đưa em đi được.
- Giá anh nói câu đó trước khi em là vợ anh Diên có phải hay không!

Chàng đề nghị:

- Thôi, như em đã nói, chuyện đã lỡ, đừng trách móc nhau làm chi nữa. Biết đâu rồi mình chả có ngày...

Nàng liền ngắt:

- Đừng hy vọng hão!

Từ ngày đó, chiều nào hai người cũng đi chơi với nhau, dần dần hiểu nhau hơn, yêu nhau hơn. Dù được nàng khuyên không nên hy vọng sẽ có thay đổi trong tương lai, chàng vẫn thấy một tia sáng mờ mờ đâu đó trong cái bầu trời đen tối đầy tuyệt vọng. Biết đâu, chàng thầm nghĩ, biết đâu cuối cùng mình và Quỳnh chả được hưởng hạnh phúc bên nhau. Cứ tin tưởng đi, dù là hão huyền, dù là viễn vông. Chàng nghĩ chính Quỳnh cũng ngấm ngấm nuôi một hy vọng nào đó. Nếu không, nàng khuyên chàng học thêm để làm gì? Một hôm, nàng bỗng hỏi chàng về việc học. Chàng cho biết trong thời gian học sư phạm, chàng có học mấy chứng chỉ văn chương Anh, Mỹ bên đại học Văn khoa, chỉ còn một chứng chỉ nữa là chàng hoàn tất cử nhân. Đó là chứng chỉ văn chương Việt Nam, một chứng chỉ căn bản cho bằng cử nhân văn khoa. Nàng khuyến khích chàng cố học cho xong, vì biết đâu sau này sẽ có thể dùng tới. Nghe lời nàng, chàng xúc tiến ngay việc học lại ở văn khoa, dù chưa biết sẽ dùng làm gì với cái bằng cử nhân ấy. Đa số những người có cử nhân văn khoa đã chọn nghề dạy học. Nhưng bây giờ đối với chàng ý Quỳnh là ý trời. Nàng thích là chàng phải chiều ngay.

Gần trọn ba tháng hè Chuyên và Quỳnh được gần gũi nhau, bỏ những ngày phải xa cách. Nhưng sự gần gũi không được liên tục, vì sau mỗi kỳ thi, nàng lại phải về với chồng khoảng một tuần hay mười hôm. Những ngày xa cách ấy làm hai người nhớ nhau nên cảm thấy cần có nhau hơn. Nếu chẳng may cứ phải sống trong tình trạng nửa vời như thế này mãi họ sẽ đau khổ triền miên. Nhưng làm sao có thể giải quyết được nỗi khó khăn này? Rồi, gần cuối hè, khi các kỳ thi khóa hai bắt đầu, hai người không còn được gần nhau nữa. Nàng phải trở về miền Trung để sửa soạn cho niên học mới. Trong khi đó, Chuyên nhận được lệnh đi coi và chấm thi ở Cần Thơ. Quỳnh đã khóc khi hai người gặp nhau lần cuối trước khi chia tay. Chuyên muốn ôm nàng vào lòng để an ủi mà không dám vì có lần chàng chỉ mới nắm lấy tay, nàng đã phản đối.

- Xin anh đừng làm em sợ. Em đi chơi với anh như thế này đã là quá đáng rồi. Dù sao, anh Diên với em cho đến nay cũng chưa có gì bất hòa. Ảnh tin em nên mới để em về Saigon cho đỡ nhớ nhà. Ảnh đâu có biết rằng em nhớ nhà thì ít mà nhớ... ai đó thì nhiều. Dù yêu anh vô cùng, em tin rằng anh không yêu em bằng em yêu anh đâu, em cũng không thể buông thả để rồi bị lương tâm cắn rứt.

Sau khi tiễn người yêu lên máy bay, lòng Chuyên tan nát vì không biết chắc ngày gặp lại. Không lẽ chàng sẽ phải đợi đến mùa hè năm sau? Ôi, cả một chuỗi thời gian dằng dặc dài. Làm sao chàng có thể sống sót những một năm trời xa cách?

Khi nhận được giấy cử đi Cần Thơ coi và chấm thi, Chuyên định xin giấy bác sĩ để cáo bệnh. Nhưng sau, nghĩ đi nghĩ lại ở Saigon mà thiếu Quỳnh thì còn vui thú gì nữa đâu. Thế là chàng đành cùng một số bạn đồng nghiệp lên đường đi miền Tây.

Vì hình ảnh Quỳnh lúc nào cũng hiện rõ trong tâm tưởng, Chuyên coi thi một cách uể oải, thờ ơ đến nỗi thí sinh giờ tài liệu ra chép hoặc coi bài của nhau, chàng cũng không biết. Viên giám thị hành lang phải vào phòng chàng nạt nộ thí sinh mấy lần, khiến chàng phải ngượng ngùng xin lỗi. Bà giám thị coi cùng phòng với chàng nhìn chàng tỏ vẻ ái ngại:

- Ông bịnh sao không xin nghỉ? Tôi thấy có dư nhiều giám thị ngồi chơi trong văn phòng.

Chàng lắc đầu:

- Muốn nghỉ phải có giấy bác sĩ chứng nhận. Nếu không có giấy bác sĩ thì tử tế lắm cũng được ngồi văn phòng cho... các ông bà chánh phó chủ khảo sai vật. Thà đứng trong phòng thi lại hơn.

Bỗng bà giám thị nói nhỏ với Chuyên:

- Kìa, cậu ngồi bàn thứ ba cạnh cửa sổ có tài liệu trong ngăn bàn.

Chàng nhẹ nhàng bước nhanh về phía cửa sổ, lách vào lối đi thật hẹp sát tường, đến bên thí sinh đang chăm chú mở tài liệu. Chàng xuất hiện bất ngờ quá khiến cậu nhỏ giật mình, luống cuống, không kịp giấu cuốn giấy nhỏ trong ngăn bàn. Cậu bé mặt tái nhợt, hai tay run rẩy. Chàng chìa tay ra hỏi:

- Tài liệu gì, cho tôi coi được không?

Thằng nhỏ vội chấp hai tay trước ngực, van xin:

- Con lạy thầy... Con trót dại... Xin thầy tha cho con lần đầu.

Chàng vẫn chìa tay, nói:

- Thì cứ đưa tôi coi đã nào.

Không còn cách nào khác, thằng nhỏ phải vâng lời. Đó là một cuộn giấy nhỏ, chữ viết li ti, có nhiều phần liên quan đến bài đang thi. Chàng cười, bảo thằng nhỏ:

- Công ngồi chép phim như thế này thà học cho thuộc có phải hơn không? Bây giờ anh tính thế nào đây? Người ta đã cấm mang tài liệu vào phòng thi, anh bị bắt quả tang, chắc không thể tha được đâu. Có hai cách giải quyết: một là tôi làm biên bản và đề nghị cấm thi, ít nhất cũng kỳ này; hai là tôi cho anh nộp giấy trắng, coi như anh bỏ cuộc. Đó là giải pháp khoan dung.

Thằng nhỏ nước mắt vòng quanh, méo máo:

- Xin thầy thương con... Con rớt kỳ này là đi lính... hết được học nữa...

- Biết như vậy, tại sao anh không chịu học?

- Bị con... con... mắc đi làm...

Chàng nghiêng đầu ngắm nó từ đầu đến chân, rồi nghi ngờ hỏi:

- Anh mà phải đi làm? Ba má anh hiện ở đâu? Làm gì?

Nó cúi mặt, đáp khẽ:

- Con không có ba... Má con chết rồi...

- Nghĩa là ba má anh chết cả rồi?

Nó lắc đầu:

- Con không có ba, chỉ có má thôi...

Chàng ngạc nhiên:

- Tại sao không có ba?

Nó không đáp, chỉ méo máo van xin:

- Lạy thầy, xin thầy tha cho con lần đầu...

Chàng không nói gì nữa, cầm cả tờ giấy thi lẫn cuốn tài liệu lên bàn giám thị, rồi hỏi bà bạn đồng nghiệp:

- Bà tính sao?

Bà liền lắc đầu:

- Cái đó tùy ông, tôi không có ý kiến gì.

Chàng không ngạc nhiên về câu trả lời trút trách nhiệm cho người khác, vì dù sao chàng cũng là giám thị chính, bà chỉ phụ thôi. Chàng lảng lạng lục tìm trong chồng phiếu báo danh và căn cước hay thẻ học sinh để tìm lý lịch của thí sinh vừa bị bắt vì gian lận. Trong phần Tên cha, ghi vô danh. Phần Tên mẹ, có ghi rõ họ và

tên, nhưng bên cạnh, trong ngoặc đơn thêm chữ chết. Như vậy, nó đã khai thật. Chàng bỗng nghe lòng rộn lên một niềm thương. Chàng trở lại chỗ thí sinh ngồi, dịu giọng nói:

- Giải pháp thứ ba là tôi cho anh giấy trắng để anh làm bài lại, được chữ nào hay chữ nấy.

Thằng nhỏ khóc lóc, nước mắt nước mũi ràn rụa, lại van xin:

- Xin thầy nhủ lòng thương... Con đi học được cũng là một việc rất khó khăn...

Chàng có giọng thông cảm:

- Tôi hiểu hoàn cảnh của anh nên mới cho anh giấy trắng làm lại...
- Nhưng, thưa thầy, chỉ còn có mười lăm phút nữa thôi... mà con lại chẳng nhớ gì hết...
- Chàng mỉm lòng, lưỡng lự chưa biết tính sao, một viên giám thị hành lang chợt đi qua. Thấy có chuyện bất thường trong phòng thi, ông ta bước vào ngay. Chuyên than thầm: "Thế là hỏng bét rồi!"

Quả nhiên, sau khi biết chuyện gian lận của thằng nhỏ, viên giám thị hành lang nhất định bắt làm biên bản cấm thi. Chuyên đành phải nghe theo. Nhưng khi viết đến phần đề nghị cấm thi, chàng ngộp ngừng mãi. Cuối cùng chàng chỉ đề nghị đánh trượt khóa này thôi. Nhìn thằng nhỏ cúi đầu hổ thẹn bước ra khỏi phòng thi, Chuyên chợt hồi hận. Đời nó rồi sau này sẽ ra sao? Đi lính, ra trận, rồi bị thương đến què cụt hay gục ngã ngoài chiến trường? Chàng thầm nói như tự trách: Bất công! Ở cõi đời này, thiếu gì kẻ phạm pháp công khai mà có bị trừng phạt gì đâu. Ăn cắp của công, ức hiếp dân lành, không là những tội đáng trừng phạt đó sao? Mình chỉ dám ăn hiếp một thằng con nít thôi! Tội nghiệp nó không có cha, mẹ lại chết sớm. Mình đúng là một tên hèn! Thật ra, chàng cũng không thể làm khác được, vì dù sao chàng cũng chỉ là một trong nhiều tay sai của kẻ khác. Muốn yên thân phải làm theo lệnh cấp trên. Và lại, thi cử cũng phải có luật lệ mới duy trì được sự công bằng. Nếu cứ chiều theo tình cảm thì rối loạn không thể tránh được.

Thấy chàng có vẻ băn khoăn, bà giám thị cùng coi thi với chàng chợt hỏi:

- Ông đề nghị chỉ đánh rớt khóa này có nhẹ không?

Chàng hơi ngạc nhiên, cúi kính hỏi lại:

- Thế sao lúc nãy bà không có ý kiến, để mặc tôi?

Bà lúng túng:

- Tôi hỏi chơi vậy thôi...
- Nếu bà muốn phạt nó nặng hơn, tôi sẽ lấy biên bản về để bà cấm thi nó... suốt đời.

Bà cười gượng, không dám nói gì thêm nữa. Nhưng Chuyên bỗng thấy mình nổi giận một cách vô lý. Theo luật trường thi, tội lấy tài liệu ra chép cũng đáng bị cấm thi ít ra hai khóa. Chàng thương nó vì không cha, mẹ lại mất sớm, phải sống tự lập khi còn quá trẻ nên có ý thiên vị, tha thứ. Bà bạn giám thị không xem lý lịch của nó nên thấy hình phạt quá nhẹ là đúng. Chàng đành làm hòa với bà, kể cho bà nghe hoàn cảnh gia đình của thí sinh bị phạt. Bà khẽ thở dài:

- Nếu biết vậy từ trước, tôi cũng tha luôn, chớ ai nữ phạt.

Chàng chép miệng:

- Chỉ tại cái ông giám thị hành lang bắt chợt nhảy bổ vào phòng, nếu không tôi đã tha.

Sau giờ thi, Chuyên đem xấp bài thi của thí sinh xuống nộp cho phòng hội đồng, Viên chủ tịch trung tâm kéo chàng ra một chỗ vắng nói:

- Vừa rồi, ông định tha thằng nhỏ đó là không được đâu.

Chàng bực bội hỏi:

- Sao lĩ không được?
- Vì làm vậy là... đồng lõa với thí sinh phạm pháp. Các thí sinh khác sẽ suy bì, rồi mình sẽ phải tha hết nếu chúng nó gian lận.
- Nhưng tôi đâu có định tha, cho nó giấy trắng làm lại mà.

Viên chủ tịch trung tâm vội xoa tay:

- Chết chết! Ông làm vậy nguy hiểm lắm. Nếu gặp thằng Lưu Manh, sau này nó khiếu nại với Nha, với Bộ là ông thù cá nhân, ức hiếp nó, lấy bài đã làm xong của nó, ép nó làm lại từ đầu khi sắp hết giờ thì ông sẽ gặp phiền phức vô cùng..
- Chính nó gian lận, chứ tôi đâu có ức hiếp...
- Gian lận sao không làm biên bản? Thế có phải là ông trái rồi không? Từ sau ông nhớ phải làm biên bản tất cả các trường hợp gian lận đấy. Nếu muốn tha, ông phải làm lơ, như không biết có sự gian lận. Nhưng nếu tất cả chúng ta đều làm lơ thì trường thi sẽ loạn ngay, thiệt cho những học sinh giỏi và chăm chỉ.

Nghe ông trình bày có lý, chàng ngượng ngùng, hứa:

- Vâng, tôi sẽ nghiêm chỉnh hơn.

Ông chủ tịch trung tâm lại vui vẻ cảnh cáo:

- Nhưng ông phải cẩn thận đó. Hội này thí sinh thường có khuynh hướng đánh giá thị. Chẳng qua là chúng nó quá tha thiết với mảnh bằng.

Chàng chép miệng:

- Cũng chẳng trách chúng nó được. Xã hội muốn chúng nó làm vậy.

Viên chủ tịch bèn đưa hai tay lên trời, tỏ vẻ thất vọng:

- Ôi, nói đến xã hội thì... hết thuốc chữa! Xã hội mình nhúc nhính những thằng ăn cắp ngày, ăn cắp đêm. Người ta lợi dụng chiến tranh để ăn cắp trắng trợn. Nếu có ai phản đối thì chụp ngay lên đầu những kẻ phản đối cái mũ cộng sản to tổ bố. Ngán thấy mẹ!

Chuyên bèn nắm lấy ngay cơ hội đó để nói tới trường hợp gian lận vừa rồi:

- Thế mà con nít chỉ phạm lỗi nhẹ mình cũng tìm cách trừng phạt nó nặng nề. Như vậy có phải là mình bắt nạt chúng không?

Viên chủ tịch gật đầu:

- Thì đúng vậy! Mình không thộp cổ được những thằng ăn cắp lớn thì đành bắt nạt những thằng ăn cắp nhỏ. Các quan trên ra lệnh cho mình làm như vậy, nếu mình không nghe thì chính mình sẽ gặp phiền phức.
- Theo tôi, bao giờ mình diệt được những thằng ăn cắp lớn thì hãy bắt thí sinh ngay thẳng trong khi thi. Nước đã loạn vì những thằng khốn nạn thì cho loạn luôn đi.
- Nhưng ai sẽ chịu tội thay cho mình đây?

Chuyên rụt rè gợi chuyện:

- Trong ngành giáo dục, ngoài nạn kỳ thi, tôi nghe nói tham nhũng cũng hoành hành dữ lắm, ông chủ tịch có biết không?

Ông đáp ngay:

- Còn phải bàn! Nguyên cái vụ thi đệ thất cũng có nhiều ông hiệu trưởng kiếm tiền khá lắm. Thật ra, cũng có nhiều vị yêu nghề, đúng là những nhà giáo chân chính. Nhờ vậy, mình vẫn có thể tin tưởng ở tương lai được.

Chàng hỏi đùa:

- Tương lai nào? Tương lai của ông, của tôi hay của ai?
- Của tất cả mọi người, của ngành giáo dục nói riêng, của đất nước nói chung.

Chàng phì cười:

- Kỳ thi, tham nhũng đầy rẫy thì làm gì còn tương lai nữa! Vì kỳ thi, chúng chỉ dùng người trong phe đảng, dù bất tài, dù thiếu đạo đức. Như vậy là hủy diệt mọi tương lai ở cái cõi đời này rồi. Mà tương lai của giáo dục đi liền với tương lai của giới trẻ. Người ta thường nói: Lương sư hưng quốc, mà trong ngành giáo dục kỳ thi thì làm sao có lương sư được! Đất nước rồi cũng tan nát mà thôi.

Viên chủ tịch nhìn chàng dăm dăm:

- Đừng có bi quan quá! Bộ ông bị bọn kỳ thi chúng nó hành rồi sao mà có vẻ hận đời vậy? Ông có biết tại sao lại có nạn kỳ thi không?

Chàng lừng khừng đáp:

- Sở dĩ chúng nó kỳ thi vì chúng nó có mặc cảm thua kém người ta về đủ mọi phương diện, nay được nắm tý quyền hành thì muốn đìm kẻ hơn mình. Đó là điều đáng xấu hổ.

Viên chủ tịch gật gù:

- Thật là nhục nhã cho ngành giáo dục. Đã kỳ thi thì hết dạy dỗ, vì làm gương xấu cho bọn trẻ, nói hay nói tốt chúng nó đâu có tin nữa!

Vừa lúc đó có một bà thư ký đến gần viên chủ tịch, nói nhỏ một câu gì đó, ông liền chạy vào phòng hội đồng ngay, quên cả chào Chuyên.